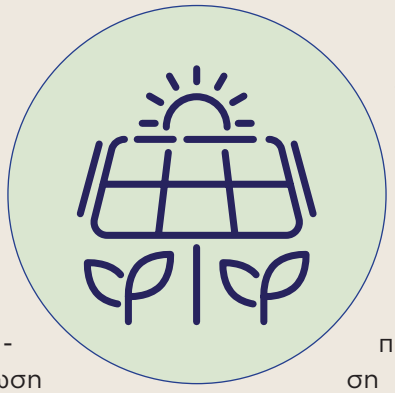
04 Κλίμα, περιβάλλον και καλή διαβίωση

Η περιβαλλοντική και κλιματική διάσταση της ΚΑΠ παραμένει κεντρική για τη νέα περίοδο 2028-2034. Η ανάγκη προσαρμογής της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή, η προστασία των φυσικών πόρων, η διαχείριση του νερού, η μείωση των περιβαλλοντικών πιέσεων και η βελτίωση της καλής διαβίωσης των ζώων αποτελούν πλέον αναπόσπαστο μέρος της ευρωπαϊκής αγροτικής πολιτικής. Το ζητούμενο, ωστόσο, δεν είναι μόνο η διατήρηση υψηλής φιλοδοξίας, αλλά η διαμόρφωση ενός πλαισίου που μπορεί να εφαρμοστεί στην πράξη, να στηριχθεί οικονομικά και να αποδώσει ουσιαστικά και μετρήσιμα αποτελέσματα.

Η πρόταση για τη νέα ΚΑΠ αναδεικνύει την ανάγκη καλύτερης ισορροπίας μεταξύ κανόνων και κινήτρων για το κλίμα και το περιβάλλον, καθώς και τη σημασία επενδύσεων που συμβάλλουν στην ανθεκτικότητα της γεωργίας, των συστημάτων τροφίμων, της δασοκομίας και των αγροτικών περιοχών. Η κατεύθυνση αυτή είναι θετική, εφόσον μεταφραστεί σε εργαλεία που ενισχύουν την προσαρμογή της παραγωγής και όχι σε ένα πρόσθετο σύστημα διοικητικών υποχρεώσεων.

Για την Ελλάδα, η εφαρμοσιμότητα των περιβαλλοντικών και κλιματικών απαιτήσεων είναι καθοριστικό ζήτημα. Η μικρή κλίμακα πολλών εκμεταλλεύσεων, ο πολυτεμαχισμός, οι ορεινές και νησιωτικές περιοχές, οι ξηροθερμικές συνθήκες, η πίεση στους υδατικούς πόρους και οι περιορισμένες τεχνικές δυνατότητες σε επίπεδο εκμετάλλευσης καθιστούν αναγκαία μια προσέγγιση που βασίζεται στην αναλογικότητα. Κανόνες που σχεδιάζονται με ενιαίο και οριζόντιο τρόπο μπορεί να είναι δύσκολο να εφαρμοστούν ισότιμα σε όλες τις περιοχές και σε όλα τα παραγωγικά συστήματα.

Η αιρεσιμότητα, τα πρότυπα Καλής Γεωργικής και Περιβαλλοντικής Κατάστασης (GAECs), οι Καινοτομικές Απαιτήσεις Διαχείρισης (SMRs) και οι λοιπές υποχρεώσεις συμμόρφωσης πρέπει να υπηρετούν πραγματικούς περιβαλλοντικούς στόχους, χωρίς να δημιουργούν δυσανάλογη επιβάρυνση. Η απλούστευση σε αυτό το πεδίο δεν πρέπει να εκληφθεί ως αποδυνάμωση της περιβαλλοντικής φιλοδοξίας. Αντίθετα, πρέπει να σημαίνει λιγότερες επικαλύψεις, πιο καθαρές υποχρεώσεις, πιο στοχευμένους ελέγχους και μεγαλύτερη έμφαση στη συμμόρφωση και στη βελτίωση της πρακτικής, αντί σε μια τιμωρητική λογική κυρώσεων για τυπικές ή περιορισμένης σημασίας αποκλίσεις.

Η εφαρμογή της αιρεσιμότητας πρέπει να βασίζεται σε σαφή κατανόηση του τι συνιστά ουσιαστική συμμόρφωση, ώστε οι έλεγχοι να αποτυπώνουν πραγματική εφαρμογή των υποχρεώσεων και όχι απλώς τυπική ή αποσπασματική διοικητική συμμόρφωση. Αντίστοιχα, οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τα GAECs πρέπει να καθορίζονται και να γίνονται γνωστές εγκαίρως, ώστε να μπορούν να ενσωματωθούν στον παραγωγικό σχεδιασμό της εκμετάλλευσης.

Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται και στο πλαίσιο απόδοσης. Εάν οι περιβαλλοντικοί και κλιματικοί στόχοι αποτυπωθούν μέσα από υπερβολικά σύνθετους δείκτες, ασαφή κριτήρια ή δυσανάλογες απαιτήσεις τεκμηρίωσης, υπάρχει κίνδυνος να δημιουργηθεί νέο διοικητικό βάρος για τους παραγωγούς, τις διοικήσεις, τους συνεταιρισμούς και τις δομές υποστήριξης. Η αξιολόγηση της ΚΑΠ πρέπει να μπορεί να αποτυπώνει την πραγματική συμβολή των παρεμβάσεων, χωρίς να οδηγεί τα κράτη-μέλη σε σχεδιασμό μέτρων που υπηρετούν κυρίως δείκτες και όχι πραγματικές παραγωγικές και περιβαλλοντικές ανάγκες.

Η αναλογικότητα πρέπει να αποτυπώνεται και στον σχεδιασμό των ελέγχων, με καλύτερη σύνδεση των απαιτήσεων με το πραγματικό επίπεδο κινδύνου και με ειδική προσέγγιση για πολύ μι-

κρές ή έντονα κατακερματισμένες εκμεταλλεύσεις και αγροτεμάχια. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να διατηρηθεί η αξιοπιστία του ελεγκτικού συστήματος, χωρίς να δημιουργείται δυσανάλογη επιβάρυνση για παραγωγικές δομές με περιορισμένη διοικητική και τεχνική ικανότητα.

Η καλή διαβίωση των ζώων αποτελεί επίσης πεδίο στο οποίο η φιλοδοξία πρέπει να συνδυαστεί με ρεαλισμό. Η ελληνική κτηνοτροφία αντιμετωπίζει αυξημένο κόστος παραγωγής, έλλειψη εργατικού δυναμικού, δυσκολίες πρόσβασης σε υποδομές και σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ περιοχών και παραγωγικών συστημάτων. Οι απαιτήσεις που σχετίζονται με την καλή διαβίωση πρέπει να συνοδεύονται από επαρκή χρηματοδότηση, τεχνική υποστήριξη, μεταβατικές περιόδους και προσαρμογή στις πραγματικές δυνατότητες των εκμεταλλεύσεων.

Η διαχείριση του νερού πρέπει να αποτελέσει ιδιαίτερη προτεραιότητα του εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού. Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει ήδη τη διαθεσιμότητα και την κατανομή των υδατικών πόρων, ιδίως σε ξηροθερμικές, νησιωτικές και νότιες περιοχές της χώρας. Η στήριξη επενδύσεων σε αρδευτικές υποδομές, ορθολογική χρήση νερού, συστήματα παρακολούθησης, αποδοτικότερες τεχνικές άρδευσης και συλλογικές λύσεις διαχείρισης μπορεί να συμβάλει ταυτόχρονα στην παραγωγικότητα, στην ανθεκτικότητα και στην περιβαλλοντική προστασία.

Σε αυτό το πεδίο, οι συνεταιρισμοί και οι συλλογικές δομές μπορούν να λειτουργήσουν ως βασικοί μηχανισμοί εφαρμογής. Η μετάβαση σε πιο βιώσιμες πρακτικές απαιτεί τεχνική καθοδήγηση, παρακολούθηση, συλλογική οργάνωση, πρόσβαση σε επενδύσεις και εμπιστοσύνη από τους παραγωγούς. Σε πολλές περιπτώσεις, οι συνεταιρισμοί είναι οι φορείς που μπορούν να μεταφράσουν τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις σε εφαρμόσιμες πρακτικές, να οργανώσουν συλλογικές επενδύσεις και να μειώσουν το κόστος συμμόρφωσης για τις μικρότερες εκμεταλλεύσεις.

Στη βάση των ανωτέρω, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί αναγκαίο:

- να διαμορφωθεί περιβαλλοντικό και κλιματικό πλαίσιο εφαρμογής που να συνδυάζει φιλοδοξία με αναλογικότητα, λειτουργικότητα και επαρκή χρηματοδότηση,
- να διασφαλιστεί ότι οι απαιτήσεις αιρεσιμότητας, τα GAECs, τα SMRs και οι λοιπές υποχρεώσεις συμμόρφωσης είναι σαφείς, εφαρμόσιμες και προσαρμοσμένες στις πραγματικές συνθήκες παραγωγής,
- να προβλεφθεί ειδική μεταχείριση εφαρμογής για περιοχές και εκμεταλλεύσεις με φυσικούς, γεωγραφικούς ή διαρθρωτικούς περιορισμούς,
- να απλουστευθεί το πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης, με λιγότερους, πιο στοχευμένους και πιο αξιόπιστους δείκτες, οι οποίοι αποτυπώνουν πραγματική πρόοδο και όχι απλώς διοικητική συμμόρφωση,
- να συνδεθούν οι περιβαλλοντικές και κλιματικές παρεμβάσεις με επενδύσεις, συμβουλευτική, τεχνική υποστήριξη και συλλογικές υποδομές που επιτρέπουν στους παραγωγούς να εφαρμόσουν τις απαιτήσεις στην πράξη,
- να δοθεί προτεραιότητα στη διαχείριση υδατικών πόρων, στις αρδευτικές υποδομές, στην αποδοτική χρήση νερού και σε συλλογικές λύσεις προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή,
- να συνοδεύονται οι απαιτήσεις καλής διαβίωσης των ζώων από ρεαλιστικές μεταβατικές περιόδους, χρηματοδότηση, τεχνική καθοδήγηση και προσαρμογή στις δυνατότητες των ελληνικών κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.